

Uwarunkowania rozwoju turystyki i aktywności turystycznej

Na aktywność turystyczną ludności świata wpływa mnóstwo czynników. Każda społeczność i kultura wyróżnia się odmiennymi, często zwykle specyficznymi tylko dla siebie cechami. One również decydują o aktywności turystycznej, a co za tym idzie o rozwoju turystyki. Na przestrzeni dziejów zmieniały się również determinanty aktywności podróżniczej, a później także turystycznej. Współczesne uwarunkowania rozwoju turystyki są względnie stabilne i w globalizującym się świecie coraz bardziej podobne do siebie. Także jeśli chodzi o decyzje ogólnoswiatowe wynikające z zarządzeń organizacji zrzeszających czasami większość państw globu. Dotyczą one funkcjonowania różnych branż na świecie, w tym także turystyki. O jej rozwoju decyduje zwykle zespół czynników, które wyróżniają zarówno środowiska emisyjne, jak i recepcyjne. Wyjątkiem mogą być ogólnoswiatowe decyzje dotyczące różnego rodzaju ograniczeń i reglamentacji, recesja gospodarcza, wojny i konflikty zbrojne.

Można mówić o trzech warunkach wstępnych wyruszenia w świat dla przyjemności. Trzeba mieć na to czas, miejsce, do którego człowiek chce się udać, oraz zdrowe ciało, którego nie powstrzymuje choroba ani społeczne ograniczenia⁵⁷⁸. Ważna jest dobra kondycja psychiczna i fizyczna. Należy zauważyć, że o rodzaju uprawianej turystyki decydują przede wszystkim zainteresowania i motywy uprawiania turystyki, a o jakości świadczonych usług decyduje głównie poziom zamożności społeczeństwa, jego dochód i poziom cen w danej miejscowości lub regionie. Poniżej wymieniono i omówiono najważniejsze determinanty rozwoju współczesnej turystyki, które decydują o obliczu ruchu turystycznego w skali regionalnej i globalnej.

⁵⁷⁸ R. Solnit, *Zew włóczęgi. Opowieści wędrówne*, dz. cyt., s. 256.

Czas wolny od pracy lub nauki

Jeszcze w XIX i na początku XX wieku czas wolny nie odgrywał znaczącej roli w kształtowaniu aktywności turystycznej. Pierwsza fala masowych podróży międzynarodowych pojawiła się w latach międzywojennych XX wieku. Był to czas, kiedy istniało ostre zróżnicowanie między pracą a czasem wolnym, kiedy tydzień pracy był dla większości ludzi czasem ciężkiej, długiej i wyczerpującej pracy, także dla klasy średniej. W takich okolicznościach zrozumiałe było, iż popyt na podróże koncentrował się na wakacjach, które oferowały wypoczynek bierny, relaks i regenerację sił. Wakacje stanowiły okazję do odprężenia, wyciszenia się i nabrania sił na następne tygodnie wytężonej pracy. Od tego okresu następowały znaczne zmiany w zachowaniu relacji między pracą a wypoczynkiem na korzyść tego drugiego. W ciągu ostatnich stu lat ludzie zdążyli się przyzwyczać do większej ilości czasu wolnego. Wakacje, urlopy i relaks są możliwe w zasadzie przez cały rok z wyłączeniem niektórych grup zawodowych. Wraz ze zwiększoną ilością czasu wolnego pojawiają się wciąż nowe zainteresowania turystów, na tym zyskuje wiele form turystyki aktywnej⁵⁷⁹. Po zakończeniu I wojny światowej w 1918 roku nastąpiły zmiany także w obszarze zainteresowań wolnoczasowych. Oczywiście stopniowo i nie we wszystkich grupach społecznych. W drugiej połowie XX i na początku XXI wieku czas wolny społeczeństw stał się jednym z najważniejszych czynników wpływających na możliwość uczestniczenia w turystyce. Wzrost ilości czasu wolnego, szczególnie w społeczeństwach zachodnich, to istotny czynnik wpływający na zainteresowanie podróżami, turystyką, ale również rekreacją. Z każdym rokiem przybywa nowych form turystyki, szczególnie tych należących do turystyki aktywnej. Wyjazdy turystyczne nie kojarzą się już wyłącznie z urlopami i okresem wakacyjnym. Obecnie są to podróże krótko- i długoterminowe, realizowane często poza sezonem. Możliwość przemieszczania się do różnych stref klimatycznych w stosunkowo krótkim czasie szczególnie temu sprzyja.

Informatyzacja, rozwój techniki i technologii spowodowały możliwość skrócenia czasu pracy, a niekiedy pracy wykonywanej także podczas wakacji, podczas wyjazdu dzięki Internetowi i szybkiej komunikacji z najodleglejszych zakątków świata. W wielu, szczególnie wysoko rozwiniętych krajach, ludzie uzyskujący wysokie dochody za swoją pracę nie muszą podejmować dodatkowych zajęć lub długo pracować. Tym samym zyskują dodatkowe dni wolne, które mogą przeznaczyć na uprawianie turystyki. Dysponują stosunkowo dużą ilością czasu wolnego, co stwarza różnorodne możliwości spędzania tego czasu. Jedną z możliwości są podróże. Wydłużone weekendy są niewątpliwą okazją do wyruszenia z domu, tym bardziej

⁵⁷⁹ Ch. R. Goeldner, J. R. Brent Ritchie, *Tourism Principles, Practices, Philosophy*, dz. cyt., s. 323.

że współczesna oferta uprawiania różnych form turystyki jest bardzo szeroka. W ciągu roku także istnieją możliwości wyjazdów, nawet kilkukrotnych, na krótkie, na przykład tygodniowe urlopy. Przy szybkich i nowoczesnych środkach transportu jest to realne nawet w przypadku odległych destynacji.

Dla dzieci, młodzieży szkolnej i studentów czas wolny jest okazją do poznania najbliższej okolicy i świata. Często nawet ludzie dorośli wspominają lata młodości, kiedy mieli stosunkowo dużo czasu wolnego, nie mieli obowiązków wobec rodziny, własnych dzieci. Dlatego czas studiów mimo licznych obowiązków związanych z nauką umożliwia częstszą aktywność turystyczną, przynajmniej na niezbyt dużą odległość od miejsca zamieszkania, tak by nie ponosić zbyt dużych kosztów związanych z transportem. Możliwości i oferta turystyczna z każdym rokiem są coraz większe. Jeśli nie będą się pojawiać żadne odgórne ograniczenia, trend ten powinien się utrzymywać.

Poziom zamożności ludności i ceny usług turystycznych

Turystyka jako sfera usług należy do najdroższych przyjemności, na które nie każdego i nie każde społeczeństwa stać w takim zakresie, w jakim sobie to wymarzyli. Podróże zawsze były kosztowne i nie każdy mógł w nich uczestniczyć. Nawet jeśli to były piesze wędrówki. Wówczas nie tylko zdrowie, ale i pieniądze decydowały o możliwości peregrynowania. Wyjątek stanowiły pielgrzymki o charakterze żebraczym. Czas wolny od pracy lub nauki powoduje wzrost popytu na dobra i usługi turystyczne, jednak istotnym czynnikiem popytu zrealizowanego, niepozostającego tylko w sferze marzeń, są środki finansowe⁵⁸⁰. A zatem o możliwości konsumpcji dóbr i usług turystycznych w znacznym stopniu decydują warunki ekonomiczne potencjalnego turysty. Trzeba jednak wyraźnie podkreślić, iż uprawianie turystyki nie musi wiązać się z wielkimi kosztami. Odległe destynacje, wysoki standard usług oraz długość pobytu wpływają w istotny sposób na koszty wyjazdu. Mogą być jednak też krótkie i nieodległe wyjazdy od miejsca zamieszkania, które dają wiele przyjemności, a nie wiążą się z wielkimi kosztami.

Cena jest dla turystów jednym z najważniejszych czynników decydujących o wyborze oferty. W zależności od poziomu zamożności ludności czynnik ten odgrywa większą lub mniejszą rolę. Dla krajów i społeczeństw biedniejszych cena może mieć decydujące znaczenie, natomiast ludzie zamożni większą wagę

⁵⁸⁰ W. Gaworecki, *Turystyka*, dz. cyt., s. 115.